

پول طناب‌دار؟

شایعه‌ای وجود دارد که گفته می‌شود وقتی فردی قرار است قصاصی شود از او پول طناب دار گرفته می‌شود یا اینکه خانواده‌اش باید این پول را پرداخت کنند تا پیکرش را تحویل بگیرند. این موضوع فقط شایعه است و واقعیت ندارد؛ چرا که مگر پول چند متر طناب چقدر می‌شود که زندان خواهد پول آن را از فرد محکوم بگیرد؟

مهم‌ترین انگیزه‌های قتل

بیشتر قتل‌ها هیجانی و بدون تصمیم قبلی اتفاق می‌افتد و افراد از قیسل هیچ نیتی برای اینکه به طرف مقابل آسبیبی برسانند، ندارند. حدود ۸۰در صد قتل‌هایی که اتفاق می‌افتد به‌خاطر مسائل پیش‌یاافتاده است و به‌نظر می‌رسد اگر افراد هنگام عصبانیت خویشتنداری بیشتری به خرج بدهند بسیاری از حوادث تلخ اتفاق نمی‌افتد.

آخرین ملاقات

قاضی اجرای احکام کیفری سه محکوم اطلاع می‌دهد تا چنانچه تقاضای ملاقات با افرادی را دارد اعلام کند. در صورت تقاضای ملاقات، افراد مورد نظر به تشخیص قاضی اجرای احکام کیفری به زندان دعوت می‌شوند و رئیس زندان یا معاون وی موجبات ملاقات محکوم با آنان را وفق دستور قاضی اجرای احکام کیفری فراهم می‌کند.

مراسم مذهبی پیش از اجرای حکم

ساعاتی پیش از اجرای مجازات سائب حیات و ترجیحاً شب پیش از اجرای حکم، در صورت رضایت محکوم مراسم مذهبی توسط فرد بصیر و آگاه به مسائل مذهبی و در غیاب ایشان توسط قاضی اجرای احکام کیفری اجرا می‌شود و به محکوم تفهیم می‌شود که چنانچه اظهاراتی مانند توبه یا وصیت دارد، اعلام کند.

دوره جدید ۱۴۰۲ آبان ۱۴۰۲ شماره ۱۱

۳۲ هلمشاه‌های

محمد جعفری، روزنامه‌نگار، می‌گوید انتظار مرگ، از خودمرگ درناک‌تر است. درست مثل محکومان به قصاص که بعد از نهای شدن حکم‌شان باید در انتظار تصمیم نهایی اولیای دم باشند: بخشش یا قصاص. در سال‌های اخیر با ترویج فرهنگ صلح و سازش در بسیاری از پرونده‌های قتل، اولیای‌دم حاضر به بخشش قاتل شده‌اند. هر چند اغلب اولیای‌دم بدون هیچ چشمداشتی و برای رضای خدا تصمیم به بخشش می‌گیرند اما همیشه همه چیز به همین سادگی نیست. برخی از آنها در خواست دپه‌های سنگین می‌کنند، برخی دیگر شروط عجیب و غریبی می‌گذارند و عده‌ای دیگر نیز در دقیقه ۹۰ حکم را اجرا می‌کنند. در پرونده پیش‌روی‌تان به بازخوانی اجرای حکم در چند پرونده قتل پرداخته‌ایم. با یک قاضی باسابقه جنایی درباره شرایط اجرای حکم صحبت کرده و پای درددل‌های ۲ محکوم به قصاص هم نشستیم.

۳ شرط برای بخشش

بعضی از اولیای‌دم در پرونده‌های قتل نه دل قصاص کردن قاتل را دارند و نه راضی می‌شوند که به همین سادگی او را ببخشند. در این شرایط است که بعضی از آنها برای قاتل شرط می‌گذارند. البته این شرایط باید قابل اجرا باشد و شروط نامعقول قابل پذیرش نخواهد بود. در پرونده‌ای که چندی قبل در کردستان به آن رسیدگی شد پسری که خواستگار خواهرش را به قتل رسانده بود با ۳ شرط از سوی اولیای دم بخشیده شد. اما این ۳ شرط چه بود؟ طبق درخواست خانواده مقتول، پدر قاتل باید محل زندگی‌اش را که در نزدیکی خانه مقتول بوده، ترک کند و خانواده قاتل از آن محله بروند. دومین شرطی که اولیای‌دم برای بخشش قاتل پس‌شان گذاشتند این بود که عامل جنایت هرگز به شهر محل زندگی‌شان برنگردد. سومین شرط نیز درخواست دپه بود. با پذیرش این ۳ شرط از نسوی قاتل، قصاص در این پرونده منتفی شد و پسر جوان به لحاظ جنبه عمومی جرم بار دیگر در دادگاه محاکمه شد.

پرونده‌ای درباره محکومان به قصاص که پس از مدت‌ها انتظار حکم‌شان اجرا می‌شود یا بخشیده می‌شوند

رهایی از زیر تیغ

جریمه طلایی برای بازگشت قاتل

در پرونده دیگری اولیای‌دم با شرط عجیب دیگری حاضر شدند از مجازات قاتل صرف‌نظر کنند. آنها اعلام کردند که قاتل به محض آزادی باید از استان محل زندگی‌اش برود. از طرفی آنها شرط گذاشتند که خانواده قاتل حق تردد در شهر محل زندگی‌شان را ندارند. اگر آنها به هر دلیلی در این شهر تردد کنند، باید ۵۰۰سکه طلا به‌عنوان جریمه بپردازند. قاتل و خانواده‌اش نیز این شرط‌ها را پذیرفتند. از طرفی باید پول دپه نیز پرداخت می‌شد. بنابراین خیرین دست به‌کار شدند.

بخشش به شرط درمان سرطان

یکی دیگر از شروط عجیب برای بخشش مدتی قبل در تهران مطرح شد و در جریان آن زنی که پسرش در جنایتی هولناک به قتل رسیده بود، در دادگاه گفت اگر دخترش که به سرطان مبتلاست درمان شود، قاتل را می‌بخشد. این جنایت در تهرانبارس اتفاق افتاد و در جریان آن مرد ۴۲ساله‌ای با ضربات چاقوی دختری ۲۰ساله که از دوستان خانوادگی آنها بود به قتل رسید. در جلسه محاکمه مادر مقتول به‌عنوان ولی دم در جایگاه ایستاد و گفت: من ۴فرزند داشتم که یکی از آنها به قتل رسید و دخترم هم آنقدر غصه بردارش را خورد که به سرطان مبتلا شد. یک روز دیگر نخستین جلسه شیمی درمانی دخترم شروع می‌شود و با اینکه دل خوشی از قاتل پسرم ندارم، اما اگر دخترم درمان شود قاتل را می‌بخشم.

دور از فامیل

شروط عجیب و غریب، یکی دو تا نیستند. در پرونده‌ای دیگر که مربوط به قتل خانوادگی می‌شد و جوانی پسر عم‌اش را به قتل رسانده بود اولیای دم پرداخت دپه، ترک تهران و حضورنداشتن در جمع فامیل را به‌عنوان شروط بخشش قاتل پس‌شان مطرح کردند. اولیای دم شرط اولشان در یافت دپه بود که قاتل با کمک خیران و خانواده‌اش توانست پول دپه را تهیه کند. شرط بعدی اولیای دم این بود که قاتل پس از آزادی از تهران خارج شود و به هیچ عنوان در جمع‌های فامیلی مانند مراسم عروسی، عزاداری و... شرکت نکند؛ حتی چنانچه آنها در شهری بودند، قاتل نباید در آنجا اقامتی شود چرا که شرط‌شان این بود که تازمانی که زنده هستند چشمشان به قاتل پس‌شان نیفتد. به این ترتیب جوان محکوم به‌قصاص شروط عمه و شوهرعمه‌اش را پذیرفت و از مجازات مرگ نجات یافت.

در پرونده دیگری اولیای‌دم با این شرط قاتل را بخشیدند که او هرماه مبلغی پول به‌حساب مادر خودش واریز کند. پسر مقتول که از اولیای‌دم بود در این‌باره گفت: اگر به قاتل مادرمان زندگی بخشیدیم به‌خاطر این است که نمی‌خواستیم جانی را بگیریم. او که به ما جان داد خودش جان را می‌گیرد و ما تصمیم گرفتیم به قاتل که می‌گوید در همه این سال‌ها در زندان تنبیه شده و توبه کرده است درس زندگی و انسانیت بدهیم. ما مادری دلسوز را از دست دادیم و تصمیم گرفتیم برای آرامش او دل مادر دیگری را شاد کنیم. از وقتی مادرمان را از دست دادیم و قاتل به زندان افتاد، مادرش مدام به سراغ من یا برادرم می‌آمد. اشک می‌ریخت؛ پینه دستانش را نشانمان می‌داد و می‌گفت با وجود اینکه بیمار است و کمر درد دارد اما از صبح تا شب کار می‌کند تا خرج خانواده‌اش را بدهد و برای پسرش (قاتل) مادرش را جبران کند.

یکی دیگر از پرونده‌های عجیب و غریب در سال‌های اخیر پرونده بخشش یک قاتل در ازای دریافت ۳۰میلیارد تومان بود. ماجرای این قتل به اواخر سال ۱۴۰۱برمی‌گردد که در آن جوانی در یک درگیری به قتل رسید. او بعداز طی شدن مراحل مقدماتی در دادسرا در دادگاه کیفری محاکمه و با درخواست اولیای‌دم به قصاص محکوم شد. این رأی مدتی بعدقطعی شد و در این شرایط خانواده قاتل تلاش کردند تا رضایت اولیای دم را جلب کنند. در این بین اولیای‌دم که تا آن

۴ شرط پای چوبه دار

در پرونده‌ای دیگر زنی که پسرش به قتل رسیده بود درحالی‌که طناب دار دور گردن قاتل حلقه‌بسته بود با مطرح کردن ۴ شرط او را بخشید. در جریان مراسم اجرای این حکم طناب‌دار بر گردن قاتل بود و مادر مقتول در چشمانی اشکبار به طرف ضامن چوبه دار رفت. همه از بخشیده شدن قاتل ناامید بودند و ناگهان مادر مقتول با صدای بلند فریاد داداعلامت می‌کنم تادل هیچ‌مادری را بدرد نیآوری. او در ادامه دستانش را به جای کوبیدن بر اهرم چوبه‌دار بردبند فلزی کوبید و درحالی‌که همه فکر می‌کردند حکم را اجرا

کرده گفت که قاتل را با دو شرط می‌بخشد. اوگر به کنان گفت: تو مادر داری، نمی‌خواهم مثل من یک عمر از داغ فرزندش بسوزد، به‌خاطر خدا و امام‌(ضلع) بخشیدمت. اما شرط دارم، باید بالای‌دار به چند سؤال جواب بدهی و به آن عمل کنی، در غیراین صورت اعدامت می‌کنم. اول اینکه باید نماز بخوانی، روزه بگیری، قرآن بخوانی و در برنامه‌های مذهبی شرکت‌فعال داشته باشی، دوم اینکه پسرم مهندس بود، توهم باید درس بخوانی، برای ادامه زندگی جدیدت لازم است، تمام هزینه درس‌خواندنت را هم پرداخت می‌کنم.

پیش از اجرای حکم قصاص معمولاً چه تشریفات انجام می‌شود؟

برابر مقررات قانونی به‌زندانی اعلام می‌کنیم که وقت اجرای حکم رسیده است. حق دارد تقاضای ملاقات داشته باشد و با خانواده‌اش دیدار کند. به وکیل او هم ابلاغ می‌کنیم که در زمان اجرای حکم حاضر باشد. همینطور به اولیای‌دم هم ابلاغ می‌کنیم. چون قصاص موضوعی کاملاًشخصی است. در ادامه باز هم با اولیای دم برای ایجاد صلح و سازش صحبت می‌کنیم و فواید عدم‌اجرا را گوشزد می‌کنیم. مثلاً می‌گوییم اگر وجه‌المصالحه بگیرید و فلان اقدام مثبت را انجام دهید فواید آن از اجرای حکم بیشتر است. تجارب‌مان را در این زمینه برای‌شان بازگو می‌کنیم.

هنگام اجرای حکم چه افرادی در محل حضور دارند؟
در روز اجرای حکم قاضی اجرای احکام، مسئول زندان، فرمانده انتظامی محل و نماینده پزشکی قانونی در محل حاضر می‌شوند.

پیش از اجرای حکم چه صحبت‌هایی با طرفین پرونده انجام می‌دهید؟
در زندان سازوکاری پیش‌بینی کرده‌ایم که در سالن کنفرانس همه را جمع می‌کنیم. با اولیای دم صحبت می‌کنیم. می‌گویسیم این فرد دیگر آن شخصی که مثلاً ۱سال قبل مرتکب قتل شده نیست و در این مدت اصلاح شده و حرفه یاد گرفته و... معمولاً در این جلسه موفق می‌شویم از اولیای‌دم رضایت یا مهلت بگیریم. از ظرفیت خادمان حرم‌ها، هنرمندان، ورزشکاران و... هم استفاده می‌کنیم. ما این راه را برای چهره‌ها باز کرده‌ایم که حتی تا پای چوبه دار هم بیایند و در این راه به ما کمک کنند. مثلاً آقای پروین، آقای طالقانی و... هم بارها در این جلسه‌ها حاضر شده‌اند. خیلی از این افراد وقتی این

سرپرست دادسرای امور جنایی تهران تاکنون به‌صدها پرونده جنایی رسیدگی کرده و شاهد قصاص قاتلان زیادی بوده‌است. محمدشهری‌اری‌امادر این سال‌ها با کمک همکارانش در واحداجرای احکام، چهره‌های سرشناس و افراد خیر توانسته باعث بخشش محکومان زیادی شود و در آخرین لحظات پای چوبه دار از اولیای دم رضایت بگیرد. شهری‌اری در گفت‌وگو با همشهری سرخ‌زن تیات بیشتری از مراحل اجرای حکم قصاص را بازگو کرد.

حکم قصاص چگونه اجرا می‌شود؟

سرپرست دادسرای امور جنایی تهران تاکنون به‌صدها پرونده جنایی رسیدگی کرده و شاهد قصاص قاتلان زیادی بوده‌است. محمدشهری‌اری‌امادر این سال‌ها با کمک همکارانش در واحداجرای احکام، چهره‌های سرشناس و افراد خیر توانسته باعث بخشش محکومان زیادی شود و در آخرین لحظات پای چوبه دار از اولیای دم رضایت بگیرد. شهری‌اری در گفت‌وگو با همشهری سرخ‌زن تیات بیشتری از مراحل اجرای حکم قصاص را بازگو کرد.

صحنه‌ها را دیده‌اند می‌گویند که ما اصلاً فکرش را هم نمی‌کردیم که برای بخشیده شدن یک قاتل تا این اندازه تلاش انجام شود.

اگر اولیای دم با وجود همه تلاش‌هایی که انجام دادید حاضر به بخشش نشدند، اقدام بعدی شما چیست؟

در مرحله بعدی قبل از اجرای حکم به اولیای دم می‌گوییم که باید به‌مدت ۵دقیقه در اتاق اجرای حکم حرف زندانی را گوش کنید. اعم از اینکه قصد اجرای حکم را دارید یا نه. این فرصت مواجهه خیلی مهم است. چون معمولاً اینطور است که از زمان وقوع قتل تا زمان اجرا اینها یکدیگر را ندیده‌اند یا اگر دیده‌اند، زندانی در حال دفاع بوده است. اما زمانی که زندانی به خط پایان رسیده و التماس می‌کند و می‌گوید اشتباه کردم و... زمان تأثیر گذاری است و خیلی از اولیای دم با دیدن این وضعیت از اجرای حکم صرف‌نظر کرده‌اند.

چه کسی حکم قصاص را اجرا می‌کند؟

هیچ‌یک از مقامات زندان، قضات، مددکاران و... حق اجرای حکم را ندارند فقط اولیای دم باید اجرا کنند. اجرا نکنند، ما هم حکم را اجرا نمی‌کنیم. گفته می‌شود مثلاً سرباز حکم را اجرا می‌کند و... چنین چیزی وجود ندارد. اولیای‌دم می‌توانند خودشان یا وکیل‌شان حکم را اجرا کنند. من معمولاً از تجربیاتم با اولیای دم صحبت می‌کنم. می‌گویم مثلاً الان شما برای اجرای حکم آمده‌اید و برمی‌گردید خانه. تفاوتی به حال شما ندارد که زندانی از تجربیاتم با اولیای دم صحبت می‌کنم. عزیزانی را از دست داده‌اید فقط اینطور است که این راه را برای چند ساعت بعد می‌رود فلان قبرستان دفن می‌شود. احساسی که ناشی از خشم‌تان است موقتی است. شما می‌توانید راه روشن‌تری را انتخاب کنید.